

RODEVENTYRET

En tidlig død fik moderen,
skønt datteren en sorg det var,
sig gifter faderen igen
med en, som tvende døtre har.

Man siger, at der kun er et vist antal vittigheder i verden – det opgivne tal veksler. Men desværre kan man aldrig få en liste over dem.

Udsagnet udtrykker naturligvis den iagttagelse, at de samme temaer går igen, hvilket hænger sammen med vittighedens funktion, at fremkalde latter. Latteren er igen – ligesom gråd og orgasme – udløsning af en spænding, som følgelig må opbygges af en urovækkende historie.

Det urovækkende er her, at vi ved, der kommer en overraskende pointe – ligesom spædbarnet, der ved, at der på et tidspunkt dukker et hoved op over vuggekanten. Lettelsen (ved at spændingen udløses, eller at det er et kendt ansigt, der viser sig) får os til at le i begge tilfælde.

Når eventyret har tilsvarende "regler", skyldes det, at det på samme måde har en bestemt funktion. At de to oprindelige er i slægt med hinanden, fremgår af, at latteren ofte indgår i ritualer som det, dansklærere kalder "aha-oplevelsen".

For at forstå eventyrets funktion, må vi imidlertid se det som et derivat af myten, der, som vi ved, er den transcendent teori, ritualerets huskeremse. Eventyret "handler" altså i en eller anden forstand altid om transcendens – i modsætning til fablen, der er en camoufleret moralprædiken.

Hvordan opnår vi transcendens? Hvilke forudsætninger kræves, og i hvilken grad er de medfødte? Hvad sker der i den "anden verden"? Hvad er overhovedet formålet?

Alt dette er spørgsmål, eventyret besvarer. For at det skal blive til en historie (kommunikabelt) må naturligvis visse narrative hensyn tages.

Eventyret kan så låne træk fra "denne verden" eller direkte sætte "handlingen" ind i en pseudo-historisk sammenhæng. Men når vi fjerner disse elemen-

ter, bliver der altid en irrationel rest tilovers, som gør det til et eventyr, og disse elementer handler altid om transcendens.

Der er vel at mærke ikke blot tale om, at eventyrene qua "ikke-realistisk" litteratur inddrager det overnaturlige, de er uvægerligt didaktiske og drejer sig om, hvordan man trænger ned i underverdenen og begår sig der. Teoretisk set skulle det således være muligt at opstille et "rodeventyr", hvoraf ethvert eventyr principielt kan udledes.

Naturligvis vil de fleste eventyr være "ukomplette" og ikke indeholde alle rodeventyrets elementer, ligesom der af narrative hensyn kan være tilføjet "realistiske" træk. Ikke desto mindre vil et sådant rodeventyr gøre det muligt at forstå eventyrets grundlæggende elementer, hvor de findes.

Før de egentlige instruktioner udi transcendensens kunst kan gives, må

rodeventyret af nødvendighed beskæftige sig med forudsætningerne for denne. Det er et grundlæggende træk (en grundlæggende påstand) at disse forudsætninger i høj grad er medfødte.

Transcendanten skiller sig ud fra mængden, og eftersom tre er det mindste tal, hvorved en kan skille sig ud fra flere, vil der gerne være tre brødre eller søstre. Forskellen kan yderligere fremhæves ved, at der er tale om stedbrødre eller stedsøstre.

Dette muliggør endvidere, at den transcendensbefordrende mishandling kan begynde, allerede inden den arme pige bliver sendt ud i skoven af sin onde stedmoder.

Han hende ej modsige tør.
"I kammeret, der kan hun bo
og tjene, som sig hør og bør,
som pige for de andre to!"

I stedet for at fremhæve den tredje søn eller datter, får vi som regel at vide, at han eller hun ikke "duer til noget" – hans eller hendes evner er med andre ord ikke af denne verden.

Hovedpersonen betegnes således ofte mindre smigrende som Askepot, Klodshans eller Klumpedumpe.

"Men kæreste!" "Vær uden frygt! Skønt hun er doven, kære mand, til mig, jeg lover, ganske trygt du pigen overlade kan!"

Men hvad skyldes da denne disparitet? I nogle eventyr anses den forklaring, at vores helt er et stedbarn, ikke for tilstrækkelig, og vi får en beskrivelse af dennes undfangelse. At vedkommende er et gudsbarn, siger sig selv, men da man helst gemmer hierogamiet til senere, hvor det hører til i sephiroth, nøjes man gerne med at anføre visse fysiske træk, der røber dets guddommelige herkomst.

Det kan for eksempel være meget lille (Tommeliden) eller have skikkelse af et dyr (sjældent i eventyr af nyere dato, fordi det strider imod det grundlæggende narrative krav om læserens identifikation med hovedpersonen – i disse tilfælde udspaltes i stedet en dyrisk genius, som i Den Bestøvlede Kat). Det er tilsvarende ikke undfanget på sædvanlig vis, men vokset ud af en potteplante, eller født, efter at den – som altid - ufrugtbare moder har spist en bestemt frugt (Rapunzel) som hun har fået af en klog kone (præstinden, som senere gør krav på barnet).

For stedbarnet kan den døde moder have en tilsvarende funktion – hun har sin moder i underverdenen. Her udspaltes eventyret gerne i to, afhængigt af, om hovedpersonen er mandlig eller kvindelig.

Den unge pige skal have sin prins, og den unge mand sin prinsesse, og ud fra en overfladisk betragtning kan disse to tilfælde forekomme parallelle. Dette er imidlertid ikke tilfældet.

Den mandlige helt skal "vinde" sin prinsesse, han skal med andre ord bestå forskellige prøver, ofte stillet af kongen. Tit findes hun på et utilgængeligt sted, på et glasbjerg eller bag en tjørnehæk.

Pigen derimod skal til heksens hus eller spærres inde i et tårn, hvorfra hun så kan "frelses" af prinsen. I en forstand ER det naturligvis det samme, og det er netop humlen.

Hovedpersonen forbliver nemlig uanset sit køn den underlegne. Bondedrengen, der får prinsessen og det halve kongerige (så kongen ikke behøver at slå skår i glæden ved at dø) er ikke på nogen måde identisk med prinsen, der redder bondepigen fra heksen og fangetårnet, de spiller modsatte roller.

Den første er den dødelige mand, der har omgang med præstinden (for ham gudinden) mens den anden er guden, der har omgang med den (oprindelig) dødelige kvinde. Det er således heller ikke svært at se, at eventyret om Askeladen er derivativt i forhold til eventyret om Askepot, som vi herefter vil koncentrere os om.

"Skoven", som den unge pige bliver sendt ud i (ofte i et umuligt ærinde, som foregriber indvielsens koaner) er naturligvis ikke Charlottenlund Skov, men Malkuth.

En kjole har hun kun, en las
– i den forlanges det, hun går
i skoven ud og sanker kvas,
skønt sneen flyger udenfor.

Her ligger (midt i verden) heksens hus –
eller de underjordiske dværge.

Men ak – adlyde kan hun kun,
(thi faderen er udenbys).
Halvdød af kulde vakler hun,
da hun får øje på et lys.

Til huset når hun i en døs,
en gammel kælling lukker op.
"Hvad har vi her? En tatertøs?
Nå, kom så ind og varm din krop!

Af Erwin Neutzsky-Wulff.
Fra Bathos nr. 10. Marts 2004.

At prinsesse Snehvide bliver sat til at
gøre rent, undrer ingen.

Ved dørene her gives ej,
dog din elendighed jeg ser.
Hvis du forstår at rubbe dig,
så kan du blive fæstet her.”

Af heksen bliver hun decideret mishand-
let.

En skålfuld suppe varm og god
hun får, og strå at hvile på.
Men da hun vågner, hendes fod
er lænket, så hun ej kan gå.

“I nat jeg til den slutning kom:
Med tatertøser kan det ske,
når suppeskålen først er tom,
er pigen ikke mer at se.

Din hals er tynd, og øksen hvas,
du blive kan en lækker steg.
Se så – nu kender du din plads,
og resten lærer riset dig!”

Af skræk for ris og øksens blad
med slavens lod hun nøjer sig,
gør rent og laver heksens mad
– på frihed mer hun tænker ej.

Hun piskes og sover med en lænke om
foden, idet hun til stadighed trues med
døden (som regel at blive ædt). Men det
meniale arbejde har som hos buddhist-
munkene en transcendent pointe, og
igennem det slutter hun pakt med enti-
teter i form af talende husdyr og gen-
stande.

Her ender nogle eventyr – færdig-
uddannet slipper hun fra heksen eller
slippes fri – vi kommer med andre ord

ikke hinsides Yesodh. Andre fortsætter – eller begynder her.

Indespærret i et borgtårn besøges hun af en fugl eller slange, der om natten i mere eller mindre menneskelig form har seksuel omgang med hende.

En dag var suppen dog for hed,
og heksen brændte sig og skreg:
"I slangegruben skal du ned –
jeg hader, når man skolder mig!"

I brønden fires pigen ned,
der venter hun på slangens tand,
den lader hende dog i fred
og taler næsten som en mand:

"Let omkom du ved giftens ild,
dog vil jeg lade dig i ro,
om du i nat mig tilstå vil
et varmt og silkeforet bo!"

Af gru og afsky hulker hun,
dog åbner hun den snævre port,
op i den røde jomfrumund
han kryber roligt, styg og sort.

Og skønt sig døden vis hun tror,
da atter øjet op hun slår,
hun ligger i en seng så stor
– i et palads den sikkert står.

Med slangen lever hun, som tit
ved nat sit vante leje får.
Hun værner sig til dens visit
– det er, som det så ofte går!

Ofte er menneskeskikkelsen en konsekvens af denne omgang (han har da – i de nyere versioner – været "fortryllet").

Denne salighed varer dog ofte kun kort – Necach og Hodh skal inddrages, hvilket betyder synd og straf for den arme pige.

Og dog sin elsker ej hun ser
– i brønden var jo ganske sort –
ved nat kun han hos hende er,
ved daggry skynder han sig bort.

Nysgerrighed er kvindens last –
hvordan er farven på hans skind?
En nat, hun tror, han sover fast,
hun bringer stille lyset ind.

Da ser hun, han er ganske lig
et menneske, så blød og hvid
– hun taber lyset med et skrig
og vækker ham på samme tid.

Da flygter han, og aldrig mer
i kammeret hun finder ham.
I borgen er hun ene, der
hun lever med sin sorg og skam.

I længden dog sin straffedom
den arme pige tåler ej,
og med en løkke bundet om
sin slanke hals hun kaster sig.

Synden er nærliggende consensus, pigen får udgangstilladelse og et dårligt råd af sine misundelige stedsøstre.

Ofte har det noget at gøre med, at hun ønsker at se sin himmelske elsker, eventuelt i dennes sande skikkelse. Han flygter, og hun finder ham først igen efter mange lidelser.

Variationerne er naturligvis utallige – ofte broderes der blot på en enkelt detalje – men i sidste ende vil eventyret altid kunne føres tilbage til en eller flere af de her skitserede konsiderationer. For

den, der er mindre velbevandret i mytologien, kan eventyranalyse således være et vigtigt skridt på vejen til beherskelsen af denne.

Men det, som var det hårde reb,
er nu som halsen blød og varm.
Thi det, som har den i sit greb,
er slangen, hendes elskers arm!

